

**LESZEK BALCEROWICZ –
UN COLUMB AL TRANZIȚIEI**

*Membru corespondent al AȘM
Dumitru MOLDOVAN*

**LESZEK BALCEROWICZ – A COLUMBUS
OF TRANSITION**

This speech was held on the occasion of granting Leszek Balcerowicz, architect of the economic reforms from Poland of the 90s, of the title Doctor Honoris Causa of the Academy of Economic Studies from Moldova.

Astăzi avem deosebita onoare de a-l avea în mijlocul nostru pe Leszek Balcerowicz. Ca și în cazul altor mari personalități, atunci când rostim numele său, sunt deja de prisos epitetele „faimosul”, „celebrul”, „renumitul”, „cunoscutul”, „reputatul”.

Este suficient de a spune simplu și oarecum familiar Balcerowicz, cum rostim Keynes, Galbraith, Cantemir sau Columb. De altfel, și Balcerowicz a fost un deschizător de drumuri, un Columb al tranziției.

În anul 1993 eram la stagiul la Universitatea din Lille. Acolo am aflat din ziare ca domnului Leszek Balcerowicz i s-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Aix-en-Provence din sudul Franței. Era primul economist din fostele țări socialiste care primea o asemenea distincție în Occident. Oricum, începând cu 1993, practic în fiecare an, domnul Balcerowicz devenea Doctor Honoris Causa al uneia sau al mai multor universități din întreaga lume, astfel încât a primit acest titlu de

la 21 de universități din Franța, Marea Britanie, SUA, Slovacia, Germania, Polonia, România, Peru, Australia și astăzi devine Doctor Honoris Causa al Academiei de Studii Economice din Republica Moldova.

Arhitectul reformelor economice din Polonia anilor 1990, Leszek Balcerowicz s-a născut la 19 ianuarie 1947 în localitatea Lipno din Polonia.

În anul 1970 a absolvit facultatea de Comerț Exterior a Universității de Planificare și Statistică din Varșovia (în prezent denumită Warsaw School of Economics). În anul 1974 obține diploma de MBA a Universității St. John din New York. Un an mai târziu, în 1975, susține doctoratul.

În această perioadă formează un grup de cercetători care începe a analiza efectele reformelor pe termen lung, fapt ce avea să-l ajute să devină apoi cel mai cunoscut reformator al economiilor socialiste.

În anul 1989, când președinte al țării mai era încă generalul Wojciech Jaruzelski, este constituit un guvern reformator, non-comunist, în frunte cu Tadeusz Mazowiecki. În acest cabinet, Leszek Balcerowicz ocupa funcția de viceprim-ministru, responsabil de problemele economice, în realitate de reformă, și, totodată, funcția de ministru al Finanțelor. Se va afla în aceste două funcții ceva mai bine de doi ani, între septembrie 1989-decembrie 1991. În acest scurt răstimp a reușit însă să reformeze radical economia Poloniei și să realizeze programul cunoscut sub denumirea de „Planul Balcerowicz”.

Cu toate acestea, cum și era de așteptat, rezultatele pozitive ale reformelor întreprinse nu s-au manifestat chiar a doua zi, de aceea reformatorul economiei Poloniei este nevoit să se

În prim-plan m.cor. Dumitru Moldovan, prof. Leszek Balcerowicz,
m.cor. Grigore Belostecinic, rector al ASEM

întoarce la Warsaw School of Economics, în calitate de profesor de economie. Devenind președinte al partidului de centru Uniunea Libertății, participă din nou la guvernare, ocupând iarăși, în anii 1997-2000, funcțiile de viceprim-ministru și ministru al Finanțelor Poloniei.

În anii 2001-2007 a fost guvernator (președinte) al Băncii Naționale a Poloniei.

Domnul Balcerowicz este deținător a numeroase premii și distincții naționale și internaționale: în anul 1992 a primit prestigiosul premiu Ludwik Erhard, iar în 1999 – premiul pentru cel mai de seamă european al anului, conferit de Institutul European din Washington. În același an, revista „Business Central Europe” i-a decernat premiul „Ministrul finanțelor al anului 1998”. Un an mai târziu devine posesorul Premiului internațional „Friedrich August von Hayek”. În anul 2005 este decorat cu cea mai înaltă distincție a Poloniei – „Ordinul Vulturului Alb”.

După toate cele spuse mai sus, suntem în drept să ne întrebăm care calități i-au asigurat succesul, cum de a reușit în decursul a doi ani să devină, probabil, cel mai vestit economist polonez al tuturor timpurilor?

Desigur, este un cercetător profund cu o intuiție profesională deosebit de dezvoltată. Dar a mai avut norocul să fie omul potrivit la timpul potrivit și la locul potrivit. A avut și sprijinul politic necesar. În fine, a dat dovadă de un curaj fără precedent, în primul rând, de curajul asumării unor mari riscuri și responsabilități.

Ce a fost în realitate „Planul Balcerowicz”? A fost un plan de transformare a economiei poloneze socialiste într-o economie de tip capitalist și, totodată, un plan de combatere a hiperinflației și deficitului bugetar. A fost un plan de efectuare a unor reforme radicale cu o viteză necunoscută în trecut. Atunci a apărut și sintagma „terapia de șoc”.

Strategia economică a reformei includea următoarele componente:

a. identificarea principalelor probleme cu care se confrunta la moment economia Poloniei;

b. determinarea modelului de economie ce urma a fi implementat;

c. identificarea instrumentelor de politică economică cu precizarea timpului și a ritmurilor de utilizare a acestora.

În discursul rostit cu ocazia conferirii titlului de Doctor Honoris Causa de către Universitatea din Aix-en-Provence, Leszek Balcerowicz spunea: „Identificarea condițiilor inițiale se aseamănă cu o diagnoză medicală, cu precizarea bolii, a altor elemente ale stării pacientului. Fără aceasta este imposibil de a decide rezonabil ce terapie va fi aplicată și cum va decurge ea.”

Primul lucru pe care l-a întreprins „medicul unei economii bolnave” a fost stabilirea corectă a diagnozei, fără de care nicio reformă n-are sorți de

izbândă. Și a constatat: Polonia suferea pe atunci de mai multe maladii – o economie deformată, o visterie goală, un șomaj masiv camuflat, o inflație debordantă, o datorie externă enormă, boli care la rândul lor erau generate de o economie centralizată ineficientă, de lipsa libertăților economice, a proprietății private și a pieții libere.

Autorul planului era ferm convins, dar avea și intuiția: cu cât mai repede vor fi realizate cât mai multe reforme, cu atât va fi mai bine pentru economia poloneză, deoarece, spunea el, „nu poți abandona socialismul printr-o logică a pașilor mărunți”.

Este un mare economist, fiindcă este în același timp și un psiholog remarcabil. A insistat ca reformele să fie cât mai radicale și înfăptuite cât mai repede posibil, fiindcă cunoștea adevărul că oamenii se adaptează mai ușor la condițiile care se schimbă în mod radical și cu o viteză maximă, decât în cazul când aceste condiții se schimbă gradual.

O lecție ce ne-o da „arhitectul tranziției” este că un economist sau un politician nu vor avea succes dacă nu vor cunoaște bine și psihologia omului. Probabil că lipsa cunoștințelor în psihologia socială, precum și un șir de constrângeri dure, de natură politică, atât interne, cât și externe, nu le-a permis economiștilor din Republica Moldova să realizeze o tranziție reușită. Polonia, după doi ani de reforme radicale, urmați de alți doi ani de reducere a PIB-ului, a pornit pe calea creșterii economice. În Moldova însă, tranziția s-a înfăptuit un deceniu întreg și aceștia au fost anii unui declin economic continuu.

În timp ce în alte țări se discută aprins despre căutarea unei a treia căi de dezvoltare a socialismului de piață, Balcerowicz n-a încercat să experimenteze, să reinventeze capitalismul, ci a pledat de la bun început pentru construirea unui model de capitalism deja existent în Europa Occidentală și care-și demonstrase eficiența.

Paradoxal, dar reformele înfăptuite cu succes urmau să fie apărate pe parcursul multor ani, mai cu seamă în timpul campaniilor electorale. Potrivit sondajelor de opinie, la 15 ani după reforme, polonezii aveau o atitudine mai negativă față de privatizare și capitalul străin decât la începutul reformelor, în anul 1989. Este și acesta un argument în folosul unor reforme radicale și rapide.

Stimați prieteni, pentru contribuția sa de excepție la dezvoltarea științei economice despre tranziție, Senatul ASEM a fost pe deplin motivat să acorde domnului profesor universitar, doctorului în economie, ex viceprim-ministrului Poloniei, reformatorului economiei poloneze, Leszek Balcerowicz, titlul de Doctor Honoris Causa al Academiei de Studii Economice din Moldova.

Discurs rostit cu prilejul acordării Prof. Leszek Balcerowicz a titlului de Doctor Honoris Causa al ASEM. 6 noiembrie 2010